

((f)) Fake News and Disinformation

Mart 2022.

Komentari na najčitanijim portalima u Srbiji: Prodor pro-ruskih narativa

Komentari na najposećenijim sajtovima u Srbiji pokazuju prodor pro-ruskih narativa u srpsko javno mnjenje. Vesti o ratu u Ukrajini na portalu *Blic* tokom marta 2022. ne samo da su reprodukovali nekoliko narativa koji se poklapaju sa ruskom interpretacijom događaja, već je odnos pozitivno i negativno ocenjenih komentara bio snažno u korist onih koji su podržavali Rusiju.

Blic je najčitaniji informativni portal u Srbiji, ali, za razliku od drugih tabloidinih medija, nije pro-ruski nastrojen. Prema tome, komentari na ovom portalu imaju dodatni značaj, jer se suprotstavljaju i sadržaju i uređivačkoj politici ovog medija. Slični trendovi vidljivi su i na portalu *Kurira*, još jednog visoko čitanog medija u Srbiji, koji se takođe ne može opisati kao snažno pro-ruski.

Kao primer odnosa pozitivnih i negativnih reakcija u korist Rusije može se uzeti skoro bilo koja vest sa sajta *Kurira* i *Blica* od početka rata. Na primer, komentar na sajtu *Kurira* od 26. marta je, između ostalog, tvrdio: „Blam Putina i ruske vojske se nastavlja!“ i dodao „Bravo Ukrajina i Zelenski!“. Ovaj komentar dobio je čak 338 „minusa“ a samo 88 „pluseva“.

S druge strane, odgovor na ovaj komentar, koji je sadržao samo slike srpskih i ruskih zastava, imao je 191 „pluseva“ i 43 „minusa“.

Ukrajinski nacisti i tortura nad ruskim stanovništvom

Jedan od najprisutnijih narativa koji se može primetiti u ovim komentarima jeste opisivanje Ukrajine i ukrajinskog vođstva kao nacista.

Najavljujući početak ratnih dejstava u Ukrajini krajem februara, predsednik Rusije Vladimir Putin je kao jedan od ciljeva naveo „denacifikaciju Ukrajine“, a predstavljanje ukrajinske strane kao nacističke dominira pro-ruskim narativima o ratu.

Tako je jedan od komentara na [vest](#) sa sajta *Blica* o govoru predsednika Ukrajine Volodimira Zelenskog 19. marta označio kao „Jevrej(a) koji je doveden na čelo pravoslavne Ukrajine da u korist zapadne vojne industrije progura interese katoličke nacističke manjine u Ukrajini“. Komentar je imao 141 „pluseva“ i samo 18 „minusa“.

Drugi komentar na [vest](#) objavljen dan kasnije podsetio je da je Zelenski nosio majicu sa „gvozdenim krstom“, verovatno aludirajući na sliku na kojoj je Zelenskom [fotošopom doctran](#) kukasti krst na dres ukrajinske reprezentacije sa njegovim imenom.

((f)) Fake News and Disinformation

Još jedan komentar na [vest Blica](#) od 26. marta podsetio je da je „krilatica slava Ukrajini isto što i za dom spremni“ i da su je koristile nacističke ukrajinske jedinice. Iako su krilaticu koristile i jedinice Stepana Bandere koje su u Drugom svetskom ratu sarađivale sa Nacističkom Nemačkom, ona je zapravo nastala krajem 19. veka, a vezuje se i za [ukrajinsku revoluciju](#) 1917.

Komentar sa preko 200 „pluseva“ na [vest](#) iz *Blica* od 27. marta o ulasku u drugi mesec rata glasio je: „Ukrajinski civili su štit za naciste ukrajinske, da ih nacisti puste da napuste gradove svi bi otišli, nego ne daju a to je zabranjeno konvencijama, zapad čuti i ne osuđuje nego podržava naciste, oni su ih i oformili“.

A na [vest](#) da je „Mariupolj pretvoren u prah“ od 29. marta, komentar je glasio: „Rusi su rekli da će zgaziti naciste, zgazili su naciste... Šta nije jasno?“

Na više mesta isticana je uloga bataljona Azov, koji je nakon početka rata 2014. inkorporiran u jedinice ukrajinske vojske. Započet kao dobrovoljačka formacija, ovaj bataljon u svojim redovima ima neo-naciste. Jedan deo američkih kongresmena je 2019. čak pokušao da ovu jedinicu proglasi terorističkom organizacijom, ali neuspešno.

Ipak, Azovski bataljon, prema pisanju *Vašington posta* ima oko 10.000 vojnika, a mnogi od njih su se priključili nedavno, nakon početka rata. Sama vojska Ukrajine, prema procenama Kongresa SAD, ima između 140 i 150 hiljada vojnika. Samim tim, fokus isključivo na bataljon Azov i deo njegovih članova koji su neo-nacisti služi pre svega da diskredituju celu vojsku Ukrajine i njene građane.

Još jedan često korišćen pro-ruski narativ jeste onaj o ubistvu 14.000 ruskih stanovnika u oblasti Donbasa, odnosno na prostoru Donjecke i Luganske Narodne Republike, od 2014. do 2022. On je, navodno, iskorišćen kao povod Rusije da vojno reaguje. Ovakvi komentari javili su se pre svega na vest iz *Blica* od 20. marta, koji je preneo izjavu Volodimira Zelenskog da je do tog trenutka u ratu poginuo upravo taj broj Rusa: 14.000.

Prvi komentar na ovu vest glasio je „14.000 ste vi ubili u Donbasu od 2008 godine do sada“, a i nekoliko drugih se nadovezalo na istu temu.

„Da ima 14.000 poginulih bilo bi 100.000 ranjenih što bi praktično značilo da Rusi osvajaju teritoriju sa 30.000 preostalih angažovanih u operaciji. Ipak ovaj narkoman je potrefio cifru ali cifru o ubijenih 14,000 u DNR i LNR u proteklih 7 godina torture nad tim teritorijama“, glasi jedan od komentara na ovu vest sa 107 „pluseva“ i 16 „minusa“.

Prema [izveštaju](#) Komesara za ljudska prava Ujedinjenih nacija, tokom konflikta u Ukrajini poginulo je 3.409 civila, a od toga 3.038 u prve dve godine, 2014. i 2015, kada je sukob i bio najintenzivniji, dok je od 2016. do 2021. poginulo njih 371, i to svake godine sve manje. Godine 2021. poginulo je 18 civila.

((f)) Fake News and Disinformation

Odgovornost NATO-a za rat u Ukrajini

Još jedan od narativa koji se vrlo jasno vidi u komentarima jeste da je primarna odgovornost za rat na NATO alijansi i da ona zapravo „ratuje sa Rusijom preko Ukrajine“. Ovo je tumačenje situacije koje se u Srbiji zadržalo u pro-vladinim tabloidima čak i kada su oni prestali da otvoreno navijaju za Rusiju početkom marta, a takođe ga koriste i pro-ruske partije u zemlji.

Komentar na [vest](#) o slanju oružja iz Velike Britanije u Ukrajinu na sajtu *Blica* 31. marta glasio je: „Naravno da će da šalju oružje jer NATO ratuje preko Ukrajinaca, briga njih za ljude“ (187 „pluseva“ i 23 „minusa“).

Na [vest](#) na portalu *Kurira* od 25. marta, komentar sa preko 350 „pluseva“ naglasio je da je cilj rata da se „duboka država povuče na granice NATO-a koje su potpisane kada je srušen Berlinski zid“. A ako se to ne desi, „Rusija će sama da ispuni svoje zahteve, a to znači da će sve države Varšavskog pakta koje su ušle u NATO morati da ga napuste milom ili silom“.

Dan kasnije, ponovo [na sajtu](#) *Kurira*, jedan od komentara je tvrdio da je cilj Amerike da Rusija napadne Poljsku kako bi se mogao otpočeti rat na osnovu ugovora NATO-a o kolektivnoj bezbednosti.

Povučena je i paralela sa Srbijom i NATO bombardovanjem, a ponovo su se javile i kontroverzne tvrdnje o osiromašenom uranijumu. Na [vest](#) o dostavljanju oružja Velike Britanije Ukrajini postavljen je i komentar o licemerju NATO-a, a takođe je podsetio da u Srbiji danas postoji „pandemija kancera“ zbog bombardovanja osiromašenim uranijumom.

Blic je, takođe, 24. marta, na godišnjicu početka NATO bombardovanja, objavio članak o nastavku korišćenja tog primera od strane Rusije kao opravdanja za njen napad na Ukrajinu. Razlika je, tvrdio je komentar sa preko 200 „pluseva“, „u tome što su Rusi ugroženi NATO bazama u Ukrajini i maltretiranjem svog naroda, a Amerikanci i NATO pakt '99 nisu bili ugroženi nikako a napali su nas. Mi smo se branili od UČK“.

Širenje NATO-a na istok Evrope deo analitičara smatra jednim od glavnih uzroka trenutnog sukoba, dok drugi ističu da je u pitanju bila slobodna odluka o pristupanju, uz veliku podršku građana, bivših članica Varšavskog pakta, a da dogovor o ne primanju tih zemalja nikada nije formalno sklopljen. NATO nije imao baze u Ukrajini, a primanje te zemlje u članstvo nije bilo na dnevnom redu u vreme napada Rusije. Vlada Ukrajine u međuvremenu je istakla da joj je prihvatljivo da ne postane članica Alijanse.

S druge strane, narativ o osiromašenom uranijumu kao stalni deo narativa o odnosima NATO i Srbije traje već godinama. Domaći eksperti [naqlašavaju](#) da se o povezanosti bombardovanja sa porastom maligniteta ne može govoriti sa sigurnošću. Utvrđivanje posledica NATO bombardovanja na rast malignih bolesti prepušten je Komisiji koja je osnovana Odlukom Narodne skupštine 2018. Komisija još uvek nije prezentovala konačne rezultate.

((f)) Fake News and Disinformation

Ekonomska propast Zapada

Jedan od narativa, koji može biti protumačen kao koristan i za vlasti u Srbiji, glasi da Zapadu, pre svega najrazvijenijim zemljama EU, pretila ekonomska propast zbog sankcija Rusiji.

Ovakav narativ jasno se vidi u naslovima pro-vladinih tabloida u proteklim nedeljama.

„HRANA POSKUPLJUJE ZA 50%: Najavljuje se novi inflatorni udar, privreda na kolenima, a najgore tek sledi“, „SUNOVRAT!? Analitičari upozoravaju: Nemačka privreda klizi u recesiju!“, „NEMCI U PANICI: Zbog nestašice ulja brišu pomfrit iz jelovnika“, neki su od naslova objavljenih poslednjih nedelja na portalu *Sprskog telegrafa, Republici*.

Slični naslovi objavljeni su i na portalu *Informer*: „NEMAČKA U PANICI, TRAŽE SMANJENJE POTROŠNJE GASA! U Srbiji situacija MNOGO BOLJA, Vučić to ni od koga ne traži JER SU NAŠE REZERVE PUNE!“, „NEMAČKA NA NOGAMA ZBOG KRIZE! RESTORANI BRIŠU POMFRIT IZ JELOVNIKA! "Nema ulja, skupo je"!“.

Ovakvi narativi postali su приметni i u komentarima na najčitanijim portalima.

„AMERIKA posle Drugog svetskog rata 20 puta stvarala ratove da bi opstala jer bez njih ona bi bila kao neka nerazvijena afrička država jer izazivajući ratove pomaže samo svoju industriju a EVROPSKU uništava“, glasi jedan komentar na sajtu *Blica* od 30. marta. Drugi komentar nekoliko dana ranije glasio je da će se, „dugoročno Rusija oporaviti uz pomoć Kine ali zapad neće ..bar ne tako brzo. Cilj je da se snage izjednače da bipolarni svet ponovo zaživi“.

Slični komentari našli su se i na sajtu *Kurira*, a jedan od njih, objavljen 30. marta, posebno je detaljno analizirao situaciju.

„Nemačka, ako ne kupi gas u rubljama, u junu KOMPLETNO zaustavlja industriju - analize apsolutno svih svetskih ekonomista! Očekuju se milioni otkaza u Nemačkoj. E sad, koliko će i u kom obimu to zaustavljanje i masovna nezaposlenost uticati na Nemačku državu, videćemo - Nemačka tvrdi da će da gasi požar deviznim rezervama i iz budžeta - praktično će da pošalje Nemačku na plaćeno odsustvo u nadi da će se rat završiti do zime - a neće SIGURNO u narednih pet godina! :). Dugoročno će politika socijalnog gašenja požara da obori evro u bescenje ... ratosiljajte se evra momentalno, ako odbiju da plaćaju u rubljama!“

Prema prognozama OECD-a objavljenim sredinom marta, globalni ekonomski rast ove godine mogao bi biti za više od 1 procentni poen manji nego što je bilo projektovano pre sukoba, dok bi inflacija, koja je već bila visoka na početku godine, mogla da bude veća nego što bi bila da je rat nije izbio za najmanje dodatnih 2,5 procentnih poena po zemljama.

Takođe se navodi dramatičan skok cena nafte i gasa, a skok cena rizikuje povećanje siromaštva i poremećaj proizvodnje dobara i usluga širom sveta. Vladama se preporučuje da obrate pažnju na domaćinstva sa niskim primanjima, kao i da povećaju uvoz tečnog gasa i maksimiziraju upotrebe izvora kao što su bio- i nuklearna energija.

((f)) Fake News and Disinformation

Dok se ekonomske teškoće predviđaju i Evropskoj uniji i Zapadu, tvrdnje o kompletnoj propasti privrede i industrije svakako se mogu ubrojati u narative koji idu u korist Rusiji, u kojoj se ekonomske posledice rata guraju u drugi plan.

Ovaj tekst je napisan u okviru Regionalne inicijative za borbu protiv dezinformacija.